

หลักฐานในพระไตรปิฎก เรื่อง “ทอธารบุญ”

หลายสิ่งที่เรามองไม่เห็น ไม่ใช่ว่าจะไม่มีอยู่จริง

เรื่องของ “บุญ” ก็เช่นกัน การที่เรามองบุญไม่เห็น ไม่ได้
หมายความว่า บุญไม่มีจริง

หลาย ๆ คนสงสัยว่า บุญบาปมีจริงหรือไม่ ? แล้วก็ค้าง
ใจกับเรื่องนี้มานาน เรื่องของบุญบาป จึงกลายเป็นความลับ
ประจำโลกมาแทบทุกยุคทุกสมัย

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ เพราะทรงปราบกิเลสในใจได้หมดสิ้นเชื่อไม่เหลือเศษ ตรัสรู้เป็นพระอรหันต์องค์แรกของโลกโดยชอบด้วยพระองค์เอง และทรงมีพระมหากรุณาธิคุณอย่างมหาศาล ทรงทำการสั่งสอนชาวโลกให้สามารถปราบกิเลสได้เด็ดขาด สามารถบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ได้เช่นเดียวกับพระองค์ ดังนั้นพระองค์จึงทรงเป็นบรมครูที่ยิ่งใหญ่ของชาวโลก และการที่ชาวโลกกราบไหว้เคารพสักการะพระองค์ก็เพราะเหตุนี้

ญาณทัศนะที่เกิดจากการหมดกิเลสของพระองค์นั้น เป็นอุปการณสำคัญที่ทำให้ทรงค้นพบความจริงอันเป็นสัจธรรมประจำโลกอย่างมากมาย ทรงเปิดเผยความลับประจำโลกเหล่านั้นให้ชาวโลกได้รับรู้ความจริงว่า กิเลส เป็นต้นเหตุให้ชีวิตของมนุษย์ต้องประสบทุกข์จากการเกิด แก่ เจ็บ ตาย และการจะปราบกิเลสให้สิ้นเชื่อไม่เหลือเศษ ก็ต้องสั่งสมบุญ แล้วพระองค์ก็ทรงสอนให้ชาวโลกทราบว่า บุญมีจริง และบุญสามารถไหลมาเป็นสายคล้ายกับท่อธาร ดังตัวอย่างที่ปรากฏในพระสูตรชื่อ ปุณณาสกสูตร

การเปิดเผยเรื่องบุญดังกล่าวได้นำความปลอดภัยมาสู่การเวียนว่ายตายเกิดของชาวโลก และนำเป้าหมายชีวิตที่ถูกต้องมาให้ชาวโลก

พระองค์ทรงสั่งสอนให้ชาวโลกมีเป้าหมายชีวิตที่ถูกต้อง คือ เกิดมาเพื่อการบรรลุมรรคผลนิพพาน และสนับสนุนให้

ชาวโลกสั่งสมบุญให้มากๆ เพื่อการหลุดพ้นจากกิเลสและ
การเวียนว่ายตายเกิดอันเป็นเครื่องประกอบทุกข์ให้มนุษย์ได้
รับความเดือดร้อนอย่างไม่สิ้นสุด

พระองค์ทรงอุปมาปริมาณความทุกข์ที่ชาวโลกได้รับมา
ยาวนานตลอดการเวียนว่ายตายเกิดให้ฟังว่า

“ถ้ามีใครเก็บกระดุกของเราในแต่ละชาติเอาไว้แล้ว
นำมากองสุมกันขึ้นไป กองกระดุกของเรานั้น จะสูงยิ่ง
กว่าภูเขาลูกโต ๆ เสียอีก”

“ถ้ามีใครเก็บน้ำตาแห่งความเศร้าโศกเสียใจใน
แต่ละชาติของเราไว้ หยาดน้ำตาที่รวมกันนั้น มีปริมาณ
มากกว่าน้ำในมหาสมุทรที่กว้างใหญ่เสียอีก”

พระพุทธองค์ทรงเห็นชาวโลกประสบทุกข์มายาวนานเช่น
นี้ จึงทรงมีพระมหากรุณาจะช่วยชาวโลกให้พ้นทุกข์ดังที่
พระองค์ทรงพ้นได้แล้ว พระองค์จึงทรงสั่งสอนให้ชาวโลก
ขจัดกิเลสอันเป็นต้นเหตุแห่งความทุกข์ด้วยการสั่งสมบุญ
อย่างทุ่มชีวิตเป็นเดิมพัน

พระพุทธองค์ทรงเริ่มต้นอธิบายเรื่องบุญ ให้ชาวโลก
เข้าใจจากง่ายไปหายากโดยการสอนให้ชาวโลกเข้าใจความ
จริงพื้นฐานของชีวิตก่อนว่า

๑. คนเราประกอบด้วยกายกับใจ ไม่ใช่มีแต่กาย แล้ว
ไม่มีใจ เพียงแต่เรายังมองไม่เห็นใจด้วยตาเปล่า
เท่านั้นเอง

๒. ในใจของคนเรานั้นมีกิเลสคอยบังคับให้คิดโลภ คิด
โกรธ คิดหลง แล้วก็คอยชักจูงให้พูดชั่ว ทำชั่ว ซึ่ง
ถ้าเราเชื่อกิเลส เราก็คงเดือดร้อนในภายหลัง

๓. ชีวิตของคนเรานั้น ตกอยู่ภายใต้กฎแห่งกรรม คือ
ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

๔. คนเรานั้น เมื่อตายไปแล้ว ก็ดับสลายแต่ร่างกาย
ส่วนใจนั้น ก็ยังต้องไปเกิดในภพภูมิใหม่ต่อไป คือ
ตายแล้วไม่สูญ ตราบใดยังไม่หมดกิเลส ก็ต้องเวียน
ว่ายตายเกิดต่อไป

๕. โลก คือ สถานที่สำหรับเวียนว่ายตายเกิดมีอยู่ ถ้า
ทำดียอมไปสวรรค์ ทำชั่วยอมตกนรก

๖. หมดกิเลสยอมไปพระนิพพาน คือ หลุดพ้นการ
เวียนว่ายตายเกิดเช่นเดียวกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ความจริงพื้นฐานของชีวิตเหล่านี้ แท้จริงก็คือเรื่อง “กฎ
แห่งกรรม” นั่นเอง เมื่อพระพุทธองค์ทรงเปิดเผยว่า ทุกชีวิต
ขึ้นอยู่กับกรรมที่ตัวกระทำแล้ว พระองค์ก็ทรงสอนให้ละเว้น
ความชั่ว ทำความดี และกลั่นใจให้ผ่องใสด้วยการสั่งสม
“บุญกิริยาวัตถุ ๑๐” เพราะผู้ที่สั่งสมบุญไว้มาก ย่อมประสบ
ความสุขและความสำเร็จมากตามเงื่อนไขของกฎแห่งกรรมที่ว่า
ทำดียอมได้ดีเอง ทำชั่วยอมได้ชั่วเอง

การที่พระองค์ทรงสอนเรื่องบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ก็เพราะนี่
คือวิธีการปฏิบัติที่ชาวโลกจะได้บุญ ๑๐ วิธีที่ชาวโลกต้องศึกษา

ไม่รู้ไม่ได้ เพราะเป็นหนทางปิดอบาย และเปิดทางไปสวรรค์
ตลอดจนมรรคผลนิพพาน

บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ หมายถึง การกระทำที่ทำให้เกิดบุญ ๑๐
ประการ ได้แก่

- ๑) ทานมัย หมายถึง บุญเกิดจากการให้วัตถุสิ่งของที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น
- ๒) สีลมัย หมายถึง บุญเกิดจากการรักษาศีล เพื่อให้เกิดความสะอาดกาย วาจา
- ๓) ภาวนามัย หมายถึง บุญเกิดจากการเจริญภาวนา
- ๔) อปจายนมัย หมายถึง บุญเกิดจากการประพฤติถ่อมตน
- ๕) เวยยาวัจจมัย หมายถึง บุญเกิดจากการช่วยเหลือผู้อื่น
- ๖) ปัตติทานมัย หมายถึง บุญเกิดจากการอุทิศส่วนบุญให้ผู้อื่น
- ๗) ปัตตานุโมทนามัย หมายถึง บุญเกิดจากการอนุโมทนาบุญ
- ๘) ธัมมัสสวนมัย หมายถึง บุญเกิดจากการฟังธรรม
- ๙) ธัมมเทศนามัย หมายถึง บุญเกิดจากการแสดงธรรม
- ๑๐) ทิฏฐชุกัมม หมายถึง การทำความเห็นให้ตรงตามความเป็นจริงของชีวิต

พระพุทธองค์ทรงสอนให้ชาวโลกทำบุญด้วยวิธีทั้ง ๑๐ ประการนี้ เพราะทรงเห็นแล้วว่าผลของการทำบุญจะช่วยให้ชีวิตชาวโลกประสบความสุขและสำเร็จอย่างแท้จริง และในเวลาเดียวกัน ก็เป็นการขจัดกิเลสที่ติดตัวมาแต่กำเนิดให้ลดน้อยถอยลงไปตามลำดับจนกระทั่งหมดสิ้นในที่สุดด้วย

นอกจากเรื่องบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ แล้ว พระองค์ยังทรงสอนเรื่องหลักการทำบุญอย่างถูกวิธีด้วย คือ การทำบุญที่จะได้บุญมาก จะต้องครบองค์ประกอบ ๔ ประการ คือ วัตถุที่นำมาทำบุญ ผู้ทำบุญ เจตนาในการทำบุญ และผู้รับ คือ เนื่อนาบุญ จะต้องมีความบริสุทธิ์ โดยทรงสอนให้รู้จักเนื่อนาบุญ อันเยี่ยมของโลกนี้ ก็คือพระสงฆ์ผู้ประพฤติปฏิบัติตรงในเส้นทางศีล สมาธิ ปัญญา โดยมีหนทางมรรคผลนิพพานเป็นเป้าหมายของชีวิตการบวช

ดังนั้น การที่เรามองบุญไม่เห็น ก็ไม่ได้หมายความว่าบุญไม่มีจริง เพียงแต่ว่าเราจะมีวิธีการที่จะปฏิบัติเพื่อการเห็นบุญที่เราทำได้ทำไว้ดีแล้ว เช่นเดียวกับที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเห็นบุญได้หรือไม่เท่านั้นเอง

และพระสูตรต่อไปนี้ คือหลักฐานจากพระไตรปิฎก เล่ม ๒๑ อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดไว้ว่า “บุญมีจริง” และเวลาที่บุญเกิดขึ้น บุญจะมีลักษณะเป็นสายธาร เหมือนกับเป็น “ท่อธารแห่งบุญ” ไหลไปสู่ผู้ประกอบบุญนั่นเอง

๑. ปฐมปัญญากิสันตสูตร

ว่าด้วยทอธารบุญกุศล ๔ ประการ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย (บุญญากิสันท์) ทอธารบุญ (กุศลากิสันท์) ทอธารกุศล ๔ ประการนี้ นำมาซึ่งความสุข ให้ซึ่งผลอันดีเลิศ มีความสุขเป็นวิบาก เป็นทางสวรรค์ เป็นไปเพื่อผลที่ปรารถนา ที่รักใคร่ ที่ชอบใจ เพื่อประโยชน์ เพื่อสุข

ทอธารบุญกุศล ๔ ประการ คืออะไรบ้าง ? คือ

ภิกษุบริโภคน้ำจืดของทายกใด เข้าเจโตสมาธิอันเป็นธรรมหาประมาณมิได้ ทอธารบุญกุศลของทายกนั้นย่อมนับประมาณมิได้ นำมาซึ่งความสุข ให้ซึ่งผลอันดีเลิศ มีความสุขเป็นวิบาก เป็นทางสวรรค์ เป็นไปเพื่อผลที่ปรารถนาที่รักใคร่ที่ชอบใจ เพื่อประโยชน์ เพื่อสุข

ภิกษุบริโภคน้ำจืดเข้าเจโตสมาธิอันเป็นธรรมหาประมาณมิได้ ทอธารบุญกุศลของทายกนั้นย่อมนับประมาณมิได้ นำมาซึ่งความสุข ให้ซึ่งผลอันดีเลิศ มีความสุขเป็นวิบาก เป็นทางสวรรค์ เป็นไปเพื่อผลที่ปรารถนาที่รักใคร่ที่ชอบใจ เพื่อประโยชน์ เพื่อสุข

ภิกษุบริโภคน้ำจืดเสนาสนะเข้าเจโตสมาธิอันเป็นธรรมหาประมาณมิได้ ทอธารบุญกุศลของทายกนั้นย่อมนับประมาณมิได้ นำมาซึ่งความสุข ให้ซึ่งผลอันดีเลิศ มีความสุขเป็นวิบาก เป็นทางสวรรค์ เป็นไปเพื่อผลที่ปรารถนาที่รักใคร่ที่ชอบใจ

เพื่อประโยชน์ เพื่อสุข

ภิกษุบริโภคน้ำคิลานเข้าเจโตสมาธิอันเป็นธรรมหา
ประมาณมิได้ ท่อธารบุญกุศลของทายกนั้นย่อมนับประมาณ
มิได้ นำมาซึ่งความสุข ให้ซึ่งผลอันดีเลิศ มีความสุขเป็นวิบาก
เป็นทางสวรรค์ เป็นไปเพื่อผลที่ปรารถนาที่รักใคร่ที่ชอบใจ
เพื่อประโยชน์ เพื่อสุข

นี้แล ท่อธารบุญ ท่อธารกุศล ๔ ประการ นำมาซึ่งความ
สุข ฯลฯ

ก็แลการที่จะนับประมาณบุญของอริยสาวก ผู้ประกอบ
พร้อมด้วยท่อธารบุญกุศลนี้ว่าท่อธารบุญกุศลประมาณเท่านี้ๆ
นำมาซึ่งความสุข ฯลฯ ดังนี้มิใช่ง่าย อันที่แท้ท่อธารบุญกุศล
นั้นนับว่าเป็นอสงไขย (ไม่สิ้นสุดด้วยการนับ) เป็นอัประไมย
(นับประมาณไม่ได้) เป็นมหาบุญขั้น (กองบุญใหญ่) ที่เดียว
เปรียบเหมือนจะนับประมาณน้ำในมหาสมุทร ว่ามีน้ำอยู่เท่า
นี้อาพหกะ เท่านี้ร้อยอาพหกะ เท่านี้พันอาพหกะ หรือเท่านี้
แสนอาพหกะ ดังนี้ มิใช่ง่าย

อันที่แท้ในมหาสมุทรนั้นนับว่าเป็นอสงไขยเป็น
อัประไมย เป็นมหาอุทกขั้น (ห้วงน้ำใหญ่) ที่เดียวฉันใด
การที่จะนับประมาณบุญของอริยสาวกผู้ประกอบพร้อม
ด้วยท่อธารบุญกุศล ๔ ประการนี้ว่า ท่อธารบุญกุศลเท่า
นี้ๆ นำมาซึ่งความสุข ให้ซึ่งผลอันเลิศ มีสุขเป็นวิบาก
เป็นทางสวรรค์ เป็นไป เพื่อผลที่ปรารถนา ที่รักใคร่ ที่

ชอบใจ เพื่อประโยชน์ เพื่อสุข ดังนี้มีใช่ง่าย อันที่แท้ทอ
ธารบุญกุศลนั้นนับว่าเป็นอสงไขย เป็นอปริমেย เป็น
มหาบุญขั้นที่เดียว ฉะนั้นนั้นแล

แม่น้ำมากหลาย อันเป็นที่ฝูงปลาอาศัยอยู่ ย่อม
ไหลไปสู่ทะเล อันเป็นที่รับน้ำใหญ่ เป็นที่ขังน้ำใหญ่ สุดที่จะ
ประมาณ เป็นที่ประกอบด้วยสิ่งที่น่ากลัวมาก เป็นที่กำเนิด
แห่งโรคต่าง ๆ ฉนใด ทอธารบุญย่อมหลังไปสู่บัณฑิต ผู้ให้
ข้าว น้ำ และให้ผ้า ให้ที่นอน ที่นั่ง และเครื่องอุปโภคเป็นทาน
ดุจแม่น้ำทั้งหลายไหลไปสู่ทะเลฉะนั้น.

๒. ทุติยปุณฺณาสันทสูตร

ว่าด้วยทอธารบุญกุศล ๔

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ทอธารบุญทอธารกุศล ๔ ประการนี้
นำมาซึ่งความสุข ให้ซึ่งผลอันดีเลิศ มีความสุขเป็นวิบาก
เป็นทางสวรรค์ เป็นไปเพื่อผลที่ปรารถนา ที่รักใคร่ ที่ชอบใจ
เพื่อประโยชน์ เพื่อสุข

ทอธารบุญกุศล ๔ ประการคืออะไรบ้าง ? คือ

อริยสาวกในพระธรรมวินัยนี้ เป็นผู้ประกอบด้วยความ
เลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระพุทธเจ้าว่า อติปิ โส ภควา ฯลฯ
พุทฺโธ ภควา ดังนี้ นี่เป็นทอธารบุญกุศลข้อ ๑ นำมาซึ่งความ
สุข ฯลฯ

อีกข้อหนึ่ง อริยสาวกในพระธรรมวินัยนี้ เป็นผู้ประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระธรรมว่า สุวาทาโต ภควตา ธมโม ฯลฯ วิญญูหิ ดังนี้ นี่เป็นทอธารบุญกุศลข้อ ๒ นำมาซึ่งความสุข ฯลฯ

อีกข้อหนึ่ง อริยสาวกในพระธรรมวินัยนี้ เป็นผู้ประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระสงฆ์ว่า สุปฏิปันโน ภควโต สาวกสงฺโฆ ฯลฯ ปุณฺณกุเขตฺตํ โลกสฺส ดังนี้ นี่เป็นทอธารบุญกุศลข้อ ๓ นำมาซึ่งความสุข ฯลฯ

อีกข้อหนึ่ง อริยสาวกในพระธรรมวินัยนี้ เป็นผู้ประกอบด้วยอริยกันตศีล (ศีลที่พระอริยะพอใจ) อันไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ต่าง ไม่พร้อย เป็นไท ผู้รู้สรรเสริญ ไม่ถูกดัดหน้าและทักท้วง ถูกต้อง เป็นสมาธิ นี่เป็นทอธารบุญกุศลข้อ ๔ นำมาซึ่งความสุข ฯลฯ

ภิกษุทั้งหลาย นี้แล ทอธารบุญทอธารกุศล ๔ นำมาซึ่งความสุข ให้ซึ่งผลอันดีเลิศ มีสุขเป็นวิบาก เป็นทางสวรรค์ เป็นไปเพื่อผลที่ปรารถนา ที่รักใคร่ ที่ชอบใจ เพื่อประโยชน์เพื่อความสุข

ความเชื่อในพระตถาคตของผู้ใดตั้งมั่นไม่หวั่นไหว ศีลของผู้ใดเป็นศีलगาม เป็นศีลที่พระอริยะพอใจสรรเสริญ ความเลื่อมใสในพระสงฆ์ของผู้ใดมีอยู่ และความเห็นของผู้ใดเป็นความเห็นตรง บัณฑิตทั้งหลายกล่าวว่าผู้นั้นว่า ผู้ไม่ยากจน ชีวิตของผู้นั้นไม่เป็นโมฆะ (คือไม่เปล่าจากแก่นสาร)

เพราะเหตุนี้ ผู้มีปัญญารำลึกถึงพระศาสนาของ
พระพุทธเจ้าทั้งหลาย พึงประกอบไว้เสมอซึ่งความเชื่อ
(ในพระตถาคต) ซึ่งศีล ซึ่งความเลื่อมใส (ในพระสงฆ์)
และความเห็นธรรม.

บทสรุป

ทั้ง ๒ พระสูตรนี้ เป็นหลักฐานจากพระไตรปิฎกที่พระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเปิดเผยความลับประจำโลกอย่าง
ชัดเจนว่า “บุญมีจริง” และเวลาที่บุญเกิดขึ้น บุญจะมีลักษณะ
เป็นสายธาร เหมือนกับเป็น “ท่อธารแห่งบุญ” ไหลไปสู่ผู้
ประกอบบุญเอง

ดังนั้น ขอให้ท่านผู้หมั่นประกอบบุญทั้งหลาย จงมั่นใจ
และทุ่มเทปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธ
เจ้าอย่างสุดกำลังต่อไป เพราะคำสอนของพระพุทธองค์นั้น
ทรงไว้ด้วยความถูกต้อง ความดี ความเป็นประโยชน์ และ
ความจริงตลอดกาล ไม่ว่าจะเป็นกาลในอดีต ปัจจุบัน และ
อนาคต ก็ยังคงไว้ซึ่งสัจธรรมเหล่านี้โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง
ท่านผู้ปฏิบัติตามย่อมได้รับประโยชน์สุขทั้งในชาตินี้ ชาติหน้า
และการบรรลุมรรคผลนิพพานตามที่พระบรมศาสดาสัมมา
สัมพุทธเจ้าตรัสแสดงไว้ด้วยตัวของท่านเองทุกประการ